

CASTRO NIEUWSBRIEF

Castro Nieuwsbrief is een uitgave van het David Henriques de Castrofonds, Kerkstraat 7, 1191 JB Ouderkerk a/d Amstel
Tel.: 020-496 34 98, Fax: 020-496 54 96, e-mail bethaim@wxs.nl, Postbank 69 34 112, Rabobank 35 18 48 800

HET BETH HAIM VAN OUDERKERK

Lydia Hagoort (1953) is historica en medewerkster van de afdeling archief- en collectiebeheer van het Gemeentearchief. Zij heeft sinds het najaar van 1997 onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de begraafplaats van de Portugese joden in Ouderkerk aan de Amstel. Haar onderzoek is gebaseerd op bronnen die zich bevinden in het Gemeentearchief, in het bijzonder de archieven van de Portugees-Israëlitische Gemeente. Lydia Hagoort heeft het manuscript onlangs voltooid en deze publicatie zal worden uitgegeven bij Uitgeverij Verloren te Hilversum. De titel van het boek is *Het Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel: een geschiedenis van de begraafplaats van de Portugese joden in Amsterdam 1614 - 1945*.

KEUR VAN GRAFSTENEN

Het gaat goed met de verkoop van Keur van grafstenen, zowel bij particulieren als via de boekhandel. Ook bibliotheken in Nederland en het buitenland hebben kopieën van David Henriques de Castro's meesterwerk gekocht.

Er zijn steeds enkele exemplaren van het genummerd boek verkrijgbaar bij het kantoor van de Stichting - de perfecte keus om cadeau te geven. Ongenummerde exemplaren zijn gestuurd aan boekhandelaren in Duitsland, Spanje, Israël, België en aan musea in meer dan tien landen.

De geschiedenis van de joodse begraafplaats in Ouderkerk wordt beschreven tegen de achtergrond en met kennis van de algemene geschiedenis van de sefardische (afkomstig van Iberisch schiereiland Spanje/Portugal) gemeente. In het tot nu toe verrichte onderzoek naar de sefardische joden in Amsterdam ligt het accent op de zeventiende eeuw. Voor deze publicatie is ook uitvoerig onderzoek gedaan naar de ontwikkelingen in de periode daarna, tot en met de Tweede Wereldoorlog. Dat onderzoek heeft een schat aan nieuwe gegevens opgeleverd, veelal uit niet eerder geraadpleegde bronnen.

 Hierlangs afknippen

IK STEUN DE RESTAURATIE VAN HET VEGA HUIS OP BETH HAIM.

Ja, ik steun de hoognodige restauratie van het Vega Huis op Beth Haim.

Ik stort het bedrag * van € _____

Ik maak het bedrag over naar Postbank 69 34 112 of Rabobank 35 18 48 800

Ten name van David Henriques de Castrofonds
Onder vermelding van "Restauratie Vega Huis"

Naam: _____ m/v

Straat: _____

Postcode _____ Plaats: _____

Datum: _____ Handtekening: _____

Bij giften boven € 2.500,- ontvangt u gratis:

- Een exclusieve rondleiding en voordracht van een deskundige op de begraafplaats, in beperkt gezelschap. Wij bieden u tevens een lunch aan.
- Een messing naamplaat met uw naam als donor op de donor plaquette in het Alvares Vega huis.
- Een gesigneerd exemplaar van het boek "Het Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel: de geschiedenis van de Portugese Joden in Amsterdam 1614 -1945", door mevr. Drs. L. Hagoort
- De laatste hernieuwde druk van de uitgave: "Het Beth Haim van Ouderkerk" door de heer Louis Alvares Vega.

Bij giften van € 1.000,- tot € 2.500,- ontvangt u gratis:

- Een gesigneerd exemplaar van het boek "Het Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel: de geschiedenis van de Portugese Joden in Amsterdam 1614 -1945", door mevr. Drs. L. Hagoort.
- De laatste hernieuwde druk van de uitgave: "Het Beth Haim van Ouderkerk" door de heer Louis Alvares Vega.

Wij hopen dat velen deze actie ondersteunen door een bijdrage te storten en/of deze ingevulde coupon in een ongefrankeerde envelop te versturen naar de Stichting David Henriques de Castrofonds, Antwoordnummer 752, 1180 WC Ouderkerk a/d Amstel.

HET ALVARES VEGA HUIS

Het Alvares Vega Huis is genoemd naar onze Vader z.l. Zijn naam staat prominent boven aan de zijgevel van het huis aan de ingang van de Portugese Israëlitische Begraafplaats. Voor menige passerende Ouderkerker en arriverende begraafplaatsbezoeker roept de naam warme herinneringen op aan de man die zo bekend stond om zijn verdiensten voor zowel de begraafplaats als het dorp. Vader woonde in dat huis vanaf januari 1937 toen hij aangesteld werd als bewaarder van de begraafplaats. Een half jaar later trouwde hij met Moeder en samen zijn ze er 49 jaar blijven wonen. Zijn taak was het leiden van begrafenissen, het ontvangen van bezoekers en het toezicht houden op het onderhoud. Moeder stond hem daarbij terzijde.

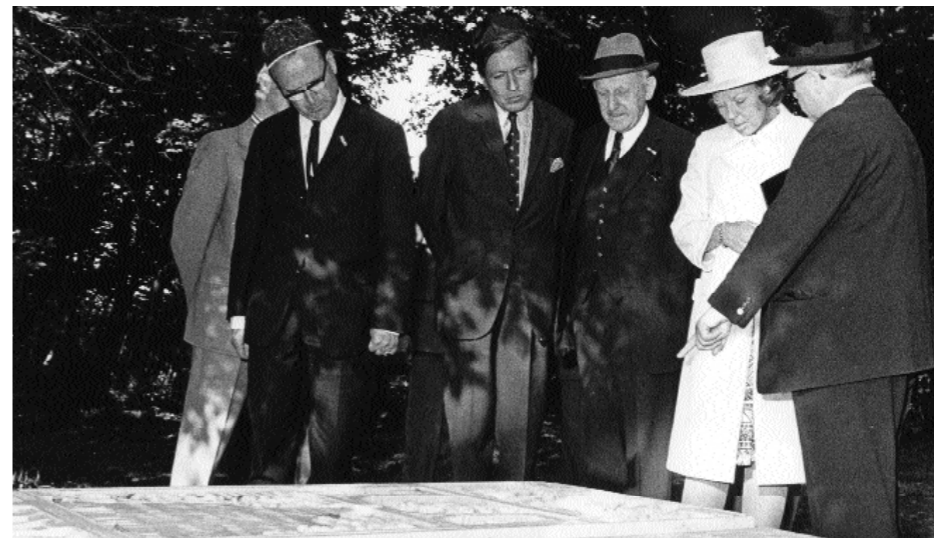

Het Vega Huis

Daar woonden zij dan. Ver weg van een joods centrum en synagoge, de "Snoge", alleen in dat kleine dorp. Maar Vader had een plan. Hij nam zich voor om voor zijn gezin een omgeving te creëren waar de orthodox-joodse godsdienst en de Portugese traditie ten volle beleefd zouden worden. En hij hield zich daaraan door dik en dun. Geen sjabbat ging voorbij waarop niet alle synagogediensten van begin tot eind

gehouden werden, zonder ooit eens het traditionele zingen van een minder belang-

rijk deel over te slaan. Die karaktertrek van volharding en plichtsbetrachting waren ook zijn kenmerk bij de vele activiteiten die hij zou ondernemen voor de gemeenschap. En die waren er velen. Terwijl in het Vega huis de joodse sferische hoofdzak was, bracht een sterk gemeenschapsgevoel onze ouders ertoe zich zo goed mogelijk te integreren in Ouderkerk. Ze kochten bij plaatselijke leveranciers, sloten persoonlijke vriendschappen met de dorpingen en namen actief deel aan het verenigingsleven. Hoe zeer zij gewaardeerd werden door de lokale bevolking bleek wel uit de hartelijke wijze waarop ze steun ondervonden bij hun onderduik in de oorlogsjaren en de vreugde en bloemen waarmee ze na de oorlog weer werden binnen gehaald. Hoe vaak werd de hoed niet eerbiedig afgenomen door voorbijgangers als de Vega's hun vaste sjabbatwandeling

BEHOUD HET ALVARES VEGA HUIS

Nieuwsbrief over de restauratie van een uniek historisch monument te Ouderkerk a/d Amstel

Geef uw bijdrage op ons rekeningnummer Rabobank 35.18.48.800 of girorekening 6934112 onder vermelding van : "Restauratie Alvares Vega Huis".

maakten door de straten van Ouderkerk! Vader fungeerde ook als de joodse vertegenwoordiger bij officiële gelegenheden. Hem viel eens de eer te beurt het woord te voeren bij de 4 mei herdenking op het kerkplein aan de overkant van het huidige Alvares Vega Huis.

Maar de naam Alvares Vega prijkt op dat huis voornamelijk als erkenning van zijn werk ten behoeve van de begraafplaats en de Portugese Israëlitische Gemeente in Amsterdam. Veel jaren fungeerde hij als secretaris van die Gemeente. Voor velen

was hij de vraagbaak op het gebied van de geschiedenis van de Portugese Joden, hun gebruiken en hun folklor. Onder andere gedreven door een brede culturele belangstelling en een grote waardering voor het esthetische (klassieke muziek was een passie) verdiepte hij zich in de kunsthistorische betekenis van de oude begraafplaats. Hij was de drijfveer achter het omvangrijke historische onderzoeksproject dat in de zestiger jaren vorm kreeg en nog steeds wordt voortgezet. Zijn werk culmineerde in het verzorgen van een prachtig geïllustreerd boekje door hem geschreven over de begraafplaats. De vierde uitgave ligt nu bij de drukker. Ook hield hij talrijke rondleidingen voor belangstellenden, waaronder hooggeplaatste personen. Niet te onderschatten was zijn taak als adviseur van de Stichting tot Instandhouding van Historische Joodse Begraafplaatsen. Als zodanig onderhield hij bijzonder goede

betrekkingen met het gemeentebestuur van Ouder-Amstel.

Die goede betrekkingen met diverse burgemeesters en andere functionarissen binnen en buiten de joodse gemeenschap bleken bij zijn vertrek aan het eind van de 49 jaar, toen hij gekenschetst werd als "beminnelijk diplomaat", "bescheiden in zijn optreden" en "kalmte begeleider met grote kennis van zaken". Inderdaad, het Alvares Vega Huis opschrift in de Kerkstraat 10 herinnert aan een integere man, die onmetelijk heeft bijgedragen aan het welzijn van de bewoners van het huis, van het grondgebied waar dat huis bij hoorde en de wereld waarvan het een middelpunt was.

Lex Vega

DE RESTAURATIE

De beheerderwoning bij de Joods Portugese begraafplaats Beth Haim, het Alvares Vegahuis, is toe aan een grondige opknappbeurt/restauratie. De conditie van het Vegahuis is thans matig tot slecht en verder verval dreigt.

De voorgevel is in de hoek licht verzakt en hierdoor vertoont de gevel op diverse plaatsen scheuren. Onderzoek naar de fundering zal binnenkort plaats vinden. De muurankers, die de gevel 'vasthouden' aan de balklaag, zijn zwaar verroest. Hierdoor wordt het metselwerk weggedrukt met scheefst=and van de topgevel tot gevolg. Ook het voegwerk moet vrijwel geheel worden vernieuwd. Goten, zinkwerk en

kozijnen worden gerepareerd en moeten deels worden vernieuwd.

Naast de restauratie van het casco zal ook het interieur op een aantal punten worden aangepast en verbeterd. Dit is noodzakelijk, deels om aan de huidige maatstaven en eisen te kunnen voldoen, deels om het gebruik te verbeteren. De entreehal wordt voorzien van een ruime garderobe en vergroot naar de plaats van de huidige verouderde keuken. In de aanbouw komt de nieuwe keuken. Het sanitair zal worden vervangen: nieuwe ruime toiletten en een aparte werkkast. De gehele entreehal, toiletten en keuken zullen opnieuw

worden betegeld. De c.v.-installatie wordt vervangen. Ook op de 1e verdieping worden de sanitaire ruimten vernieuwd. De resterende ruimten worden geschikt gemaakt als kantoor.

De gehele restauratie is er op gericht om het Vegahuis te herstellen zonder dat er aan de buitenkant veranderingen worden doorgevoerd.

Voor het behoud van het Vegahuis is het noodzakelijk dat dit herstel op korte termijn plaatsvindt. Uitstel leidt onherroepelijk tot verdergaande schade, waarbij herstel alleen nog maar mogelijk is door het vervangen van totale onderdelen.

Bezicht de Portugese Synagoge

Ontdek de unieke cultuur-historische schatten uit het portugees-joodse leven.

Openingstijden: zondag t/m vrijdag van 10.00 tot 16.00 uur.
Gesloten: zaterdag en Joodse feestdagen.
Adres: Mr. Visserplein 1 1011 RD Amsterdam.
Telefoon: 020 - 624 53 51
Internet: www.esnoga.com
E-mail: m.dori@esnoga.com

DE GESCHIEDENIS

Een najaarsstorm, die op 29 november 1836 over Nederland raasde, veroorzaakte ook in Ouderkerk grote schade. Het huis van bewaarder Isac Fidanque en zijn gezin dreigde na de storm zelfs in te storten. Nadere inspectie leerde dat reparaties niet meer mogelijk waren: het huis (gebouwd in 1643) was bouwvallig en ook de fundamenten verkeerden in een ellendige staat. Men besloot een nieuwe woning te bouwen, zo zuinig mogelijk aangezien de financiële situatie van de Portugese gemeente in die tijd penibel was. De bouw werd gefinancierd door de verkoop van fondsen voor een bedrag van 7000 gulden uit het reservekapitaal. Het jaarlijkse renteverlies van 270 gulden werd op verschillende manieren opgevangen. Eén van de maatregelen was het stopzetten van de uitdeling van Haroset. Dit is een mengsel van appels, amandelen en kaneel, dat met Pesach gegeten wordt; het symboliseert het leem, waarmee de joden als slaven in Egypte hun huizen moesten bouwen. Het stoppen van deze uitdeling leverde 180 gulden per jaar op.

Een "Commissie ter Verbouwing van het Woonhuis des Doodgravers te Ouderkerk" werd in 1837 ingesteld met de leden Mozes Lopes Salzedo en Abraham de Jacob Mendes da Costa. Na verloop van tijd kwam als derde lid Samuel Mendes da Costa, die een "affaire in steenkopersmaterialen" had, in de commissie. Vooral deze laatste hield intensief toezicht op alle werkzaamheden op het Beth Haim; hij was de grootvader van de befaamde beeldhouwer Joseph Mendes da Costa. De timmerbaas en architect C. van Maarschalkerwaard maakte het ontwerp. De bouw werd bij publieke inschrijving aanbesteed. Uit de offertes bleek dat de aannemers niet binnen het budget van maximaal 6.100 gulden konden bouwen. Het bleek noodzakelijk op de bouw te bezuinigen. Men besloot om het huis tien voet kleiner dan het oorspronkelijke huis te maken, om in de grond fundamenten van bogen in plaats van muren te metselen en de nieuwe schutting te teren in plaats van te verven. Maar ook op deze condities bleek het budget van 6.100 gulden te klein. Willem Houweling, meester-timmerman in Ouderkerk, nam het werk tenslotte aan voor 6.300 gulden, op voorwaarde dat hij de afbraak van de schutting tegen kon houden evenals de bomen, die daarnaast stonden.

Uit het bestek blijkt dat het huis een breedte en lengte buitenwerks heeft van 8,60 el. Gerekend wordt in de Nederlandse el, verdeeld in palmen, duimen en striepen; de el is een lengte-eenheid van 69 centimeter. Omgerekend is het huis 5,93 meter breed en lang. Wanneer we dit vergelijken met de maten van het vorige huis (8,49 meter lang en 11,32 meter breed), is dit huis aanmerkelijk kleiner en smaller. Het huis kreeg volgens het bestek drie kamers beneden, een keuken, provisiekelder en zolder. De kamers werden voorzien van *Engelsche schoorstenen* en in de keuken wordt een fornuis gemetseld. De ramen kregen *Fransch glas, zonder weer of eenig ander gebrek*. De schutting aan weerszijden van het huis werd twee el hoog. Aan het huis werd niet gewerkt op de sabbath, op feestdagen én niet op zondagen. Uiteindelijk vielen de kosten hoger uit, omdat de fundamenten geheel los bleken te staan en de regenbakken gescheurd en daardoor onbruikbaar waren. *De talrijkheid des huisgezins* overwegende, plaatste men ook een schot op de zolder, zodat twee vertrekken ontstonden. De kosten liepen hoog op, maar een anonieme gift van duizend gulden bracht soelaas. Op 13 december 1838 ging een delegatie uit het College van Parnassim met de commissie en de architect Van Maarschalkerwaard naar Ouderkerk om het nieuwe huis, dat zo goed als klaar was,

te inspecteren. De leden van het college meenden dat het resultaat *zowel wat netheid en vooral deugdzaamheid betreft, niets te wensen overig laat*. Van Maarschalkerwaard kreeg een zilveren snuifdoos en Fidanque ontving voor al zijn hulp honderd gulden. Hiervan moest hij een deel als beloning aan boerin Hogenhout geven, die de kinderen van het gezin tijdens de bouw onderdak had gegeven. Uiteindelijk bleek dat van de gift en van het bedrag dat beschikbaar was voor de bouw nog vierhonderd gulden over was. Het geld werd gebruikt voor noodzakelijke reparaties aan het Rodeamentoshuis, dat in deze tijd het *Doodenhuis* of *Kerkhuis* genoemd werd.

Lydia Hagoort – Gemeentearchief Amsterdam.

Deze (ingekorte) tekst is afkomstig uit mijn studie "Het Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel. Een geschiedenis van de begraafplaats van de Portugese joden in Amsterdam 1614 – 1945". Het boek zal naar verwachting binnenkort verschijnen. De gegevens zijn ontleend aan de archieven van de Portugese gemeente, die bewaard worden in het Gemeentearchief te Amsterdam.